

POSTANOWIENIE

Dnia 1 czerwca 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku K. W.

przy uczestnictwie Gminy L.

o stwierdzenie nabycia spadku po I. i A. małżonkach Z.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 1 czerwca 2011 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawczyni

od postanowienia Sądu Okręgowego

z dnia 27 maja 2010 r.,

- 1) **uchyla zaskarżone postanowienie w punkcie 1 i zmienia postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 29 grudnia 2009 r. sygn. I Ns 1518/08 w punkcie I w ten sposób, że stwierdza, iż spadek po I. Z. zmarłym dnia 10 stycznia 1954 r w L., ostatnio stale zamieszkałym w L. na podstawie ustawy nabyli: żona A. Z. z domu H. w 1/4 części i syn J. Z. w 3/4 częściach;**
- 2) **przyznaje radcy prawnemu S. Z. od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego) kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni w postępowaniu kasacyjnym.**

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 29 grudnia 2009 r. na wniosek K. W. stwierdził, że spadek po I. Z. zmarłym 10 stycznia 1954 r. w L. nabyła w całości jego żona A. Z., natomiast spadek po A. Z. zmarłej 28 lipca 1995 r. w B. nabyła Gmina L. oraz nakazał sporządzenie spisu inwentarza. Podstawą rozstrzygnięcia było ustalenie, że I. Z. w chwili śmierci był żonaty z A. Z., nie miał dzieci z tego związku i nie pozostawił testamentu. Sąd uznał za niewykazane twierdzenie wnioskodawczynie, że spadkodawca miał syna, który go przeżył. Z kolei A. Z. w chwili śmierci była wdową, nie miała rodzeństwa ani rodziców i także nie pozostawiła testamentu.

Dziedziczenie po I. Z. Sąd Rejonowy określił na podstawie art. 22 dekretu z dnia 8 października 1946 r. prawo spadkowe (Dz. U. Nr 60 poz. 328), zgodnie z którym jeśli brak było zstępnych zmarłego małżonka, drugi małżonek dziedziczył cały spadek.

Dziedziczenie po A. Z. nastąpiło według przepisów kodeksu cywilnego. Zmarła nie miała spadkobierców z pierwszej grupy, także spadkobiercy drugiej grupy (dwie siostry spadkodawczynie) zmarły przed A. Z. Jedna z nich pozostawiła syna, ale na wezwanie poprzez ogłoszenie w prasie nikt się nie zgłosił. Na podstawie art. 935 § 3 k.c. Sąd stwierdził, że spadek przypadł Gminie L.

Na skutek apelacji wnioskodawczynie wywodzącej, że jest wyłącznym spadkobiercą obojga spadkodawców, jako spadkobierczynie J. Z., syna I. Z., Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 27 maja 2010 r. zmienił orzeczenie Sądu Rejonowego w ten sposób, że stwierdził, iż spadek po I. Z. nabyli po 1/2 syn J.Z. i żona A. Z. Sąd drugiej instancji z urzędu uzupełnił postępowanie dowodowe o dowód z aktu zgonu J. Z. i na tej podstawie stwierdził prawdziwość zapewnienia spadkowego wnioskodawczynie, że J. Z. był synem I. Z. i że go przeżył. W związku z tym na podstawie art. 22 dekretu prawo spadkowe Sąd Okręgowy stwierdził dziedziczenie po I. Z. przez żonę i syna po połowie, a w uzasadnieniu postanowienia wyjaśnił, że przyjęte udziały spadkowe były wynikiem błędu, ponieważ zgodnie z powołanym przepisem w razie zbiegu dziedziczenia ustawowego przez małżonka i zstępnych małżonka zmarłego udział spadkowy małżonka wynosi 1/4 a jedynego zstępnego – J. Z. 3/4, lecz błąd może być naprawiony jedynie przez wniesienia skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego.

Natomiast w części dotyczącej dziedziczenia po A. Z. Sąd odwoławczy oddalił apelację stwierdzając, że J.Z., jako pasierb i do tego zmarły przed spadkodawczynią nie należał do jej spadkobierców ustawowych. Przeprowadzone postępowanie nie ujawniło krewnych A. Z., którzy byliby uprawnieni do dziedziczenia po niej, wobec czego ustalenie przez Sąd Rejonowy, że spadek po A. Z. przypada Gminie L. na podstawie art. 935 k.c. Sąd Okręgowy uznał za prawidłowe.

Wnioskodawczyni złożyła skargę kasacyjną od powyższego postanowienia Sądu Okręgowego, zaskarżając je w części - w zakresie punktu I zmieniającego postanowienie Sądu Rejonowego co do nabycia spadku po I. Z. i wniosła o jego uchylenie i zmianę w tej części, przez orzeczenie co do istoty sprawy i stwierdzenie, że spadek po I. Z. zmarłym dnia 10 stycznia 1954 roku w L., ostatnio stale zamieszkałym w L., na podstawie ustawy nabyli: żona A. Z. z domu H. w wymiarze $\frac{1}{4}$ części spadku, oraz syn J. Z. w wymiarze $\frac{3}{4}$ części spadku; ewentualnie o uchylenie tego postanowienia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, a ponadto o przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika z urzędu wnioskodawczyni kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Podstawą skargi wnioskodawczyni uczyniła naruszenie prawa materialnego poprzez niezastosowanie art. 17 i art. 22 dekretu prawo spadkowe, w wyniku czego wadliwie zostały oznaczone udziały spadkowe A. Z. i J. Z. w spadku po I. Z.; poprzez niezastosowanie art. XXVI oraz art. LI ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 94), nakazujących, co do zasady, do spadków otwartych przed dniem wejścia w życie Kodeksu cywilnego stosować przepisy dotychczasowe oraz poprzez nieprawidłowe zastosowanie art. 931 § 1 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Spośród zarzutów podniesionych w skardze uzasadniony jest jedynie zarzut nieprawidłowego zastosowania art. 17 i art. 22 dekretu prawo spadkowe, ponieważ bezsporne jest, że Sąd Okręgowy nie orzekał o spadkobranii po I. Z. w oparciu przepisy kodeksu cywilnego, lecz stosował prawo obowiązujące w chwili śmierci

tego spadkodawcy, tyle że w wyniku błędu zastosował je niewłaściwie, niezgodnie z treścią zawartej w nim regulacji. Nie doszło więc do naruszenia art. 961 § 1 k.c., ani art. XXVI, ani też art. LI ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. przepisy wprowadzające kodeks cywilny, ponieważ pierwszy z nich nie był podstawą orzekania, a drugi i trzeci zostały zastosowane prawidłowo, skoro podstawą prawną orzekania były normy prawne wybrane zgodnie ze wskazówkami w nich zawartymi.

Artykuł 17 § 1 dekretu prawo spadkowe reguluje dziedziczenie przez dzieci spadkodawcy, które przede wszystkim powołane są do spadku i dziedziczą w częściach równych. Artykuł 22 tego dekretu określa natomiast zakres, w jakim małżonek zmarłego dziedziczy z ustawy. W wypadku, kiedy dziedziczy on w zbiegu ze zstępnymi spadkodawcy - jego udział wynosi $\frac{1}{4}$. Błąd Sądu Okręgowego, do którego przyznał się zresztą w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, polegał więc na nieprawidłowym, niezgodnym z ich treścią, zastosowaniu art. 17 § 1 i art. 22 dekretu prawo spadkowe, co doprowadziło do zawyżenia udziału spadkowego małżonka spadkodawcy (udział ten prawidłowo wynosi $\frac{1}{4}$) kosztem udziału zstępnego tego spadkodawcy (jego udział wynosi $\frac{3}{4}$). Ponieważ skarga kasacyjna oparta była jedynie na podstawie naruszenia prawa materialnego i podstawa ta okazała się częściowo oczywiście uzasadniona, należało uchylić postanowienie Sądu Okręgowego w zaskarżonej części i orzec co do istoty sprawy na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c.

Orzeczenie o wynagrodzeniu pełnomocnika wnioskodawczynie z urzędu uzasadnia art. 22³ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r., Nr 10, poz. 65 ze zm.), § 2 ust. 1 i 3, § 8 ust. 2, § 12 ust. 4 pkt 2 i § 15 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

